

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. II. Qualem promulgationem requirat lex huamana, ut obliget?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

pellabantur carnes porcinas manducare contra fas & religionem Iudæorum. Altera verò carebant leges eorum, de quibus dicitur Isaïæ 10. *Va qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes.*

9. Secundo dicitur quod lex debet esse possibilis, quod non solum intelligitur de possibilitate physica, sed etiam de morali, nempe ut sit subditorum viribus temperata, quas non destruere sed juvare debet; unde regulariter loquendo non debet præcipere res multum arduas & difficiles, ac valde duras secundum hominis inclinationem & alias circumstantias. Lex enim humana talis debet esse quod dirigat multitudinem cui imponitur ad bonum commune: Sed lex humana quæ præciperet aliquid valde durum & difficile, non dirigeret hoc modo, quia potius tali lege multitudo perturbaretur; nec deserviret directioni & compositioni morum illius, sed potius esset illi laqueus, cum vix à paucissimis observaretur, ob difficultatem rei præceptæ, & humanam fragilitatem: Ergo non esset vera lex. Adde quod potestas humana ferendi leges, non est suprema, sed fragilitati humanæ accommodata, & ad regendum politicè subditos ut cives, non ut mancipia.

Dixi regulariter loquendo, quia scilicet quando urget necessitas boni communis, pro ejus conservatione tenemur difficillimas leges servare, cuiusmodi est lex de exponenda propria vita pro pace & concordia totius regni; nam sicut lex naturalis dicitur, exponendum esse membrum pro conservatione totius suppositi, ita lex humana à naturali derivata, iuste præcipere potest, pro conservatione totius corporis Reipublicæ, exponere membra civium. Verum etiam talis lex non debet censei valde difficilis, quia licet absolute loquendo difficilis sit, attentâ inclinatione hominis secundum se consideratâ, nihilominus hæc & nunc cum istis circumstantiis difficilis censei non debet, cum sit conforme inclinationi naturali, bonum commune maximum, proprio anteponei, etiam maximo, quia sine conservatione boni communis proprium conservari nequit; unde semper stat, quod lex humana debet esse de possibili moraliter.

Ex his colligitur, quod si Prælati tot leges aut præcepta imponat subditis, ut sit valde durum ea implere, subditos ab illorum observatione excusari. Quare Prælati à multitudine præceptorum cavere debent, ut docet D. Thomas 2. 2. quæst. 105. art. 1. ad 3. Unde in prologo constitutionum Ordinis nostri sic dicitur: *Porro Prælati omnes à multitudine præceptorum, & ordinationum abstinere, ne laqueum animabus subditorum injiciant.* Et Soto lib. 1. de Iustitia quæst. 5. art. 3. hæc scribit: *Id maxime legisferi deberent considerare, ne multitudine subditos obruerent, sed illis tantum essent contenti, quæ sunt penitus necessaria, nam ipsa multitudo fit statim impossibilis. Unde illico efficiuntur veluti araneorum tela, quibus muscæ arcentur, non leones. Legum, inquam, immodica turba hoc solum præstat, ut boni & mites, qui legibus non indigent, circumsepti vivant: perveraces autem & indomiti leges plures habeant quas pessudent ad suas explendas libidines.* Hanc legum multitudinem reprehendunt etiam Seneca Epist. 94. Innocentius III. cap. ubi periculum in sexto, & D. Augustinus Epist. 119. cap. 19. circa finem, maxime in regimine Ecclesiastico,

A Tertiò additur, secundum consuetudinem patriæ: *Non enim* (inquit S. Thomas) *potest homo solus in societate vivere, aliorum morem non gerens.* Propter quod ubi est mos ne virgines e domo exeant, quo usque marito copulerentur, aut viduæ toto mense vel anno luctus, aut puerperæ diebus purificationis, à præcepto audiendi sacrum excusantur.

Quartò subditur, loco & tempori conveniens, quia debitas circumstantias habere debet. Unde videmus (inquit Augustinus) *aliud jam dudum licuisse, & post horam non licere; quiddam in illo angulo permitti, aut juberi, quod in isto jure veteretur & vindicetur.*

B Quintò lex debet esse necessaria, ad remotionem scilicet malorum; si enim in Republica rectè omnia consent, supervacanea videtur lex.

Sextò debet esse utilis, nam si nullam afferat communi bono utilitatem, erit frustranea & inanis, subindeque inefficax ad obligandum, cum omnis lex essentialiter ordinetur ad bonum commune conservandum & promovendum. Verum iudicium hoc de utilitate legis non est penes subditos, sed penes superiorem; unde semper lex est servanda, quando evidenter non constat de ipsius inutilitate.

Septimò debet esse manifesta, id est clavis perspicuisque concepta verbis, ut ab omnibus intelligi possit; nisi enim talis sit, nihil aliud quam captionem & laqueum continebit. Unde Justinianus C. de legibus: *Leges (inquit) sacratissima ab omnibus intelligi debent, ut universi præscripto earum manifestius intellecto, prohibita declinent, & faciani præscripta.*

Demum dicitur, legem nulli privato commo- do, sed pro communi utilitate civium esse conscriptam, quia ad bonum commune lex ordinari debet, ut disp. 1. art. 3. ostensum est; soletque ut tenacius & firmitus memoriæ subditorum infigatur, scriptis mandari, licet hoc non sit de essentia legis, sed aliquid ipsi merè accidentale, ut docet Aristoteles 10. Ethic. cap. ultimo dicens: *Scripta ne sint, an non scripta leges, interesse nihil videtur.* De quo fusiùs disp. 1. art. 4. §. 3.

ARTICVLVS II.

Qualem promulgationem requirat lex humana, ut obliget?

V Azquez hic disp. 156. cap. 2. & Lorca 15 disp. 18 existimant, omnes leges tam Pontificias quam civiles esse sufficienter promulgatas, si in sola curia Regis aut Pontificis publicentur. Medina verò supra quæst. 90. art. 4. & Molina Tract. 2. de iustitia & jure disp. 295. censent non sufficere promulgationem in curia Regis aut Pontificis, sed esse necessariam aliam magis specialem in insignioribus locis regni, si lex est civilis, & in singulis dioccesibus, si leges fuerint Pontificiæ. Alij verò asserunt, leges Pontificias sufficienter promulgari in sola curia Romana, civiles verò non esse sufficienter promulgatas, nisi in singulis provinciis, & præcipuis regni civitatibus publicentur. Ita Sylvester verbo *Lex* quæst. 6. Joannes Andræus & Panormitanus, in cap. 1. *Noverrint* de sent. excomm. Quos sequuntur Valentia Suarez, Azorius, & alij. Pro resolutione Notandum est, diversum iudicium ferendum esse de promulgatione requisita & sufficienti ex natura

natura rei, & de requisita ac sufficienti jure positivo. Nam ad promulgationem requisitam & sufficientem ex natura rei, sufficit & requiritur quod lex taliter publicetur, quod de facili possit venire in notitiam subditorum; in particulari autem nullus modus determinatus est à natura ad sufficientem promulgationem, sed quilibet determinatus qui in hoc intervenit, vel ex consuetudine, vel ex lege, vel ex legislatoris voluntate habetur. Ad promulgationem verò requisitam ex jure positivo, talis requiritur publicatio legis, qualis jure ipso & legislatoris voluntate præscribitur, licet attentà rei naturà, ea non requiratur, sed alia sufficiat. Hoc præmissò, facillè poterunt conciliari prædictæ sententiæ, & difficultas proposita resolvi.

17. Dico ergo primò, stando in solo jure naturali, ut lex tam civilis quàm Pontificia censeatur sufficienter promulgata, sufficit quod publicetur in curia. Ratio est, quia ad promulgationem sufficientem ex natura rei, sufficit quod lex taliter publicetur, quod possit de facili venire in notitiam subditorum, ut supra dicebamus: Sed promulgatione factà in curia, lex in notitiam subditorum facillè devenire potest; nam cum ad Principis sedem frequens sit recursus & concursus ex civitatibus omnibus quæ ejus imperio subsunt, facillè est quod in curia agitur, in omnium notitiam venire: Ergo ad promulgationem legis sufficientem ex natura rei, sufficit quod promulgetur in curia.

Dico secundò, attento jure positivo civili, leges imperiales non obligant provincias, nisi in earum metropoli promulgentur: imò non valent neque obligant in provincia, nisi post duos menses à promulgatione ibi facta.

18. Probatur prima pars ex Authentica, *Vi facta nova constitutiones*, quæ est constitutio 66. inter Novellas Justiniani, ubi decernitur, constitutiones novas non valere, usquedum per metropolitam palam factæ sint, id est usque dum publicentur in civitatibus metropolitans. Ubi licet Imperator loquatur de legibus testamentorum, Glossa tamen ad omnes leges extendit, & hanc regulam Jurisperitorum affert: Quotiescunque verba rubricæ faciunt perfectum sensum, & non repugnant corpori legis, nigris litteris exarato, & sub rubris contento, rubrica habenda est pro textu: cum igitur rubrica illius authenticæ loquatur universaliter de omnibus legibus, constitutio illa Justiniani, tametsi loquatur solum de legibus testamentorum, ad omnes tamen leges extendenda est, subindeque nullæ leges imperiales obligant provincias, nisi in earum metropoli promulgentur.

19. Ex quo probata manet secunda pars, nam Authentica illa decernit quod leges non obligent in provincia, nisi post duos menses à promulgatione earum, ut patet ex rubrica, quæ est: *Vi facta nova constitutiones. post continuationem earum post duos menses valeant.* Idem constat ex bulla quadam Pij IV. super declaratione temporis observationis Concilij Tridentini, ubi sic ait: *Jure communi sancitum est, ut Constitutiones novæ non nisi post certum tempus vim obligandi obtineant.* His enim verbis alludit haud dubiè ad prædictam Authenticam, cum nullibi nisi in ea reperiat aliquod sancitum circa tempus quo novæ constitutiones vim obligandi habent.

Quod diximus de legibus imperialibus, dicendum est etiam de legibus latis à Principibus vel Regibus subiectis Imperatori; quia jus ferendi leges, quod habent ab Imperatore, fuit illis con-

Tom. III.

A cessum, secundum jus commune imperij, & juxta modum ac limitationem quam servant ipsi Imperatores.

Dico tertio, stando in jure positivo communi, & nisi sit constitutio vel consuetudo contraria, leges Principum qui imperio non subduntur, ut leges Regis Galliæ, & Regis Hispaniæ, non requirunt promulgationem, in singulis provinciis, nec duos menses post promulgationem, sed sufficit promulgatio quæ fit in curia Principis, id est in urbe in qua residet, ex qua ad alia loca divulgatur.

B Patet hæc conclusio, nam jure communi nihil aliud sancitum est quod arctius possit obligare, quàm prædicta Justiniani Authentica: Sed illa, cum sit imperatoria, non habet vim obligandi in terris Imperio non subditis: Ergo &c.

Dixi, si non est constitutio, vel consuetudo contraria, quia ferè ubique consuetudo est, aut lex regni, ut Reges qui plures habent provincias, curent suas leges in singulis provinciis promulgari, neque aliter eas obligent. Et in Gallia regiæ leges non obligant, nisi à Parliamentis recipiantur. Unde aliquæ leges servantur v. g. Parisiis, quæ non obligant Burdegala, vel Tolosæ.

C Dico quartò, stando etiam in jure positivo, ad sufficientem promulgationem legum Pontificiarum, non requiritur alia promulgatio, quàm quæ Romæ fit, nec spatium duorum mensium, ut leges illæ habeant vim obligandi.

D Probatur ex praxi & consuetudine curiæ Romanæ, quæ est optima legum interpres; nam qui Romæ non servant leges Pontificias, statim post promulgationem, nondum elapsis duobus mensibus, puniuntur, teste Navarro, Consil. 1. de constitutionibus quæst. 4. numero 18. & leges Pontificiæ solent tantum Romæ promulgari, secundum quas judicant Rotæ auditores, Cardinales, & alii Judices Pontificii, de causis aliarum provinciarum, licet in illis promulgatio facta non fuerit, sed simplex tantum divulgatio; nisi ex concessione, vel consuetudine, gaudeant eo privilegio, & leges Pontificiæ ibi non obligent, nisi ibidem promulgentur, aut etiam recipiantur; ut fit in regno Galliæ.

E Confirmatur ex illo receptissimo axiomate, *Papa habet pedes plumbeos, & non plumbeos*, quod idè verum esse asserunt Joannes Monachus, cap. In generali, de regulis juris in sexto, & Navarrus in dicta quæst. 4. num. 20. quia Papa neque solet, neque tenetur discurrere per singulas provincias, deferendo per illas promulgationem suarum legum, eò quod sit totius orbis unicus Pastor ac Vicarius Christi in rebus spiritualibus ad animæ salutem conducentibus; de cujus proinde decretis agnoscendis majorem curam debent habere fideles, quàm de legibus temporalibus, à Principibus secularibus editis.

Dices, Authentica supra citata vim habet quantum ad Pontificias leges: Ergo nisi illæ in singulis Diocæsibus aut provinciis publicentur, non censentur sufficienter promulgatæ. Consequentia patet, Antecedens probatur ex cap. 1. de novi operis renuntiatione, ubi sic dicitur: *Sicut leges non dedignantur sacros Canones imitari, ita sacrorum Canonum instituta, constitutionibus Principis adjuvantur.* Et cap. In adjutorium, dist. 10. Glossa sic habet: *Quando desunt Canones, tunc leges citari possunt.* Quibus locis decernitur in causis Ecclesiasticis servandum esse jus civile, quando non est contrarium juri Canonico: At,

Yyy

qui jus civile, quoad necessitatem promulgationis, non contrariatur juri Canonico, nullibi enim in jure Canonico prædicta Authentica Justiniani excluditur: Ergo illa vim habet non solum quoad leges imperiales, sed etiam quoad Pontificias.

24. Respondeo negando Antecedens, & ad probationem illius in primis dico, capitibus citatis solum decerni, ut in iudiciis causarum leges civiles serventur, ubi desunt Canonicae, nullam vero ibi de legum promulgatione fieri mentionem.

Secundo respondeo, prædictam Justiniani Authenticam, quantum ad hoc, non esse receptam, cum ex praxi Ecclesiae Romanae oppositam habeatur, ut ex supra dictis constat.

25. Ad pleniorum dictorum intelligentiam, & aliorum quæ in contrarium fieri solent argumentorum solutionem, notandum est primo, posse leges esse sufficienter promulgatas, & consequenter actualiter obligare omnes, & tamen multos excusari ab earum observatione, eo quod invincibiliter ignorent promulgationem earum; quia videlicet non stat per illos quominus leges & earum promulgationem cognoscant; ignorantia autem invincibilis excusatur a peccato, ut in dissertatione de probabilitate fuse ostendimus. Possunt tamen leges circa ignorantes habere aliquos effectus irritandi, vel statuendi aliquid per modum decreti, ut lex de spuriorum & bigamorum irregularitate, de gradibus consanguinitatis, & aliis impedimentis matrimonij.

26. Observandum est secundo, cum ad valorem legis humanae, vel decreti, necessarium sit, ut non fit in perniciem animarum, neque in detrimentum majoris boni simpliciter & communiter concessi, oportere ut decreta & statuta illa proponantur cum majori promulgatione, quæ si haberent effectum circa ignorantes, essent in animarum perniciem, aut contra bonum commune, aut contra reverentiam rerum divinarum. Tales sunt leges, quibus irritantur contractus, revocantur concessionibus & privilegia, reservantur casus, & similes. Nam si leges illæ, etiam per modum decreti, haberent effectum, antequam venirent in notitiam hominum, gravissima incommoda, vel temporalia, vel spiritualia sequerentur: nam contractus in damnum multorum essent irriti, matrimonia invalida consummarentur, absolutiones multæ essent nullæ, aut indirectæ tantum circa ejusmodi casus reservados, cum obligatione illos iterum subjiciendi sacramento penitentiae. Unde hujusmodi leges, etiam per modum decreti, non possunt esse validæ, nisi per debitam insinuationem. Ideoque Tridentinum sess. 24. in decreto de reformatione matrimonij cap. 1. constituit ut decretum de matrimonij clandestinis, post triginta dies tantum a prima publicatione in unaquaque parochia robur haberet. Multæ etiam Constitutiones Apostolicæ, ob eandem causam, limitantur ad eos qui scienter contra illas egerint.

27. Idem dicendum de revocatione cujuscunque privilegij, eam scilicet non valere, donec innotescat privilegiato eo utenti; unde eo uti potest quousque ei hujusmodi revocatio intimetur. Cujus ratio est, quia juxta communem regulam, *odia restringi, favores convenit ampliari*, unde Principes nimis rigidos judicare non decet: At nimis rigidum esset, spoliare privilegium suo privilegio, ante notitiam revocationis illius, sufficienterque protrigore privare eum post notitiam revocatio-

nis, ut patet: Ergo existimandum est, Principem velle privare privilegium suo privilegio, donec illi sui privilegij revocatio innotescat.

Confirmatur: Dum privilegium non innotescit privilegiato, illi non prodest, ut Panormitanus, Felinus, & alij Canonistæ passim docent: Ergo similiter revocatio privilegij illi non obest, donec venerit in ejus notitiam, alias magis extendetur rigor juris, quam ejus favor, contra prædictam regulam.

ARTICVLVS III.

B *An ut lex humana obliget, requiratur consensus sive acceptatio populi?*

28. **Q**uestio est de lege justa, & legitime promulgata, & lata à Legislatore, qui vel à Deo, vel aliunde, habet absolutam potestatem condendi leges; si enim Legislator accepit potestatem condendi leges, cum dependentia à populi acceptatione; puta si populus ita eam alicui contulit, ut liberam sibi facultatem reservaverit acceptandi vel reprobandi leges ab ipso propositas, certum & indubitatum est, requiri populi consensum & acceptationem, ut tales leges vim habeant obligandi. Hoc præmissis, pro resolutione difficultatis propositæ, fit

§. I.

Conclusio negativa statuitur.

Dico breviter, ad hoc ut lex humana obliget, non requiri consensum sive acceptationem populi, sed eam, si justa sit, & legitime promulgata, obligare subditos, etiam dissentientes & repugnantes. Hanc tenent communiter Doctores, licet Major, Navarrus, Armilla, & Covarruvias, quos ex Recentioribus sequuntur Valentia, Azorius, & Beccanius, illi dissentiant.

29. **P**robatur primo quoad leges civiles ex Authentica, *Prænova Constitutiones*, ubi post publicationem legis, & lapsum temporis designati, præcisè exigitur observantia legis, neque ulla de acceptatione fit mentio. Par autem & major est ratio, ut leges Pontificiæ & Ecclesiasticæ obligent post sufficientem denuntiationem, non expectatâ Ecclesiæ seu fidelium acceptatione. Cum enim Summus Pontifex suam potestatem immediatè recipiat à Christo, & Christus illam dederit Petro, ejusque successoribus, independentem ab Ecclesia, si quidem illi non Ecclesiæ dixit: *Tibi dabo claves. Pasce oves meas. Quodcumque ligaveris &c.* non

30. **E**st in usu illius pendere ab Ecclesiæ consensu, cum neque in collatione illius talis conditio exprimitur, neque ad rectam gubernationem expediens fuerit cum ea conditione conferri; sæpè enim frustraretur, dissentiente populo, redderetur inefficax remedium capitis, dissentientibus membris, minueretur subordinatio membrorum erga caput, daretur occasio relaxandæ disciplinæ, & demum tolleretur regimen monarchicum, quod Christus induxit in Ecclesiam. Unde certum omnino videtur, posse Summum Pontificem obligare Ecclesiam suis legibus, independentem à consensu & acceptatione illius. Imò Suarez lib. 4. de legibus cap. 16 ait id turâ fide negari non posse.

Probatur secundo: Præceptum particulare ali-